

EEN ANDERE KIJK OP DE ECONOMISCHE WAARDE VAN ZORG

DE NIEUWE
ZORGECONOMIE

Denken in opbrengsten en investeren in zorg. Dat is de 'anders denken, anders doen' houding die nodig is om met elkaar een 'Nieuwe Zorgeconomie' te creëren. Als introductie op dit fascinerende thema treft u hierbij een samenvatting van de plenaire bijeenkomst van STG/Health Management Forum op 5 maart 2008 te Apeldoorn. Deelnemers van het netwerk maakten daar voor het eerst kennis met de achterliggende gedachten en het toekomstscenario van de Nieuwe Zorgeconomie.

ASTRID KRUIJFF
Senior adviseur STG/
Health Management
Forum

In het verlengde van de term *New Economy* (economische nieuwe tijd door introductie van het Internet) heeft STG/Health Management Forum begin dit jaar het concept Nieuwe Zorgeconomie gelanceerd. Het uitgangspunt van de Nieuwe Zorgeconomie is dat de zorgsector bijdraagt aan meer welvaart en economische groei: zowel in directe zin (werkgelegenheid, arbeidsparticipatie en bijdrage van het bruto binnenlands product, BBP) als in indirecte zin (gezondheid, welzijn en daarmee maatschappelijke bloei).

In de Nieuwe Zorgeconomie staat niet kostenbeheersing (macrobudgettair kader voor de zorg van 60 miljard euro), maar investeren en ondernemen in de zorgsector centraal. Tijdens de plenaire bijeenkomst op 5 maart 2008 maakten deelnemers kennis met dit interessante thema. Staan we aan de vooravond van een paradigmaverandering, was een terugkerende vraag.

Als definitie van de Nieuwe Zorgeconomie heeft STG/Health Management Forum ingezet op een oriëntatie waarin de economische opbrengsten van de zorg centraal staan: voor de maatschappij, voor een zorgonderneming en het individu. De zorgsector is daarbij breed omschreven als het geheel van bedrijven en organisaties die diensten of producten in de gezondheidszorg leveren. Opmerke-

lijk aan het thema de Nieuwe Zorgeconomie is dat het pas sinds kort de aandacht van verschillende partijen heeft.

>> Tekenen van ommekeer

De Nieuwe Zorgeconomie vraagt om een andere kijk op zorg en gezondheid. Verschillende tekenen zijn zichtbaar die duiden op een ommekeer in het denken over de zorg als bedrijfssector, als markt en als innovatief terrein.

>>>De toenemende roep om verandering bij zorgaanbieders (beperkte ondernemingsruimte), zorgverzekeraars (beperkte onderhandelingsruimte) en innovatieve industrie (investeringsklimaat).

>>>Het aantal studies naar de economische waarde van de zorg in regio's is groeiende. Het stimuleren van de werkgelegenheid is hierbij een belangrijk vertrekpunt. Recent verschenen vier uitgebreide verkenningen en actieprogramma's (Utrecht, Groningen, West-Brabant, Dordrecht).

>>>De gereguleerde marktwerking in de *cure* introduceert verschillende prikkels voor ondernemerschap en marktgedrag; diverse aanpalende economische sectoren ontwikkelen hierdoor serieuze interesse voor een aandeel in de zorgsector (onder andere sport en wellness-sector, schoonmaaksector, telecom, bouwsector en detailhandel).

>>>Bedrijfsleven, zorgaanbieders en

provincie bundelen hun krachten in innovatieve, ambitieuze platforms (Brainport Health Innovation, Innovatieplatform Twente, Health Valley in Oost Nederland). In oktober 2007 is binnen het Innovatieplatform Nederland een aparte actielijn voor de zorg gestart.

>>>De film 'Sicko' van Michael Moore en het boek 'Redefining Health Care' van Michael Porter stimuleren ook in Nederland de evaluatie en discussie over de dominantie van kostenbeheersing in ons gezondheidszorgstelsel.

>>>De Europese Unie en de Wereldgezondheidsorganisatie hebben de discussie over gezondheid en economische ontwikkeling op de agenda staan. Uitgangspunt is de bewezen positieve relatie tussen een betere gezondheid en economische groei. En het belang van de aan de zorg gerelateerde industrie voor het bereiken van de Lissabon-doelstelling: een boost voor het Europese innovatievermogen.

>> Schema Nieuwe Zorgeconomie

STG/Health Management Forum heeft een praktisch schema opgesteld om de vele facetten die de Nieuwe Zorgeconomie raken, overzichtelijk in beeld te krijgen. Het schema dient op de eerste plaats als discussiekader en veel minder als basis voor een wetenschappelijk model. Een aantal relaties en begrippen van

het schema lichten we kort en puntsgewijs toe.

>>> **Bijdrage zorg aan werkgelegenheid.** De zorgsector draagt bij aan meer werkgelegenheid. Het is een omvangrijke bedrijfssector, die ook veel (inter)nationale mogelijkheden voor innovatie en ondernemerspotentieel in zich heeft. In die lijn duiken bijvoorbeeld de begrippen zorgeconomie en *Health Valley* (of *Care Valley*) de laatste jaren steeds vaker op.

>>> **Bijdrage zorg aan gezondheid.** Wat draagt de zorgsector bij aan een betere gezondheid en/of welzijn? Uit een onlangs verschenen rapport van het Erasmus MC en het Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieu (RIVM) blijkt dat investeren in zorg en preventie effectief en doelmatig is.¹⁾ De opbrengst van de zorgeuro is zelfs gunstiger dan verwacht. Talrijke studies in binnen- en buitenland wijzen op een positieve bijdrage van de gezondheidszorg aan de gezondheid van mensen.

>>> **Bijdrage zorg aan arbeidsparticipatie en economische groei.** De zorgsector draagt op verschillende manieren bij aan de arbeidsparticipatie en de economische groei van Nederland:

- de zorgsector met als output een goede of betere gezondheid leidt tot een snelle en bevredigende reïntegratie van zieke werknemers;
- de dreigende personeelskrapte in de

zorg vraagt om een hoge arbeidsproductiviteit en daarmee een gezonde lichamelijke en geestelijke personeelspopulatie;

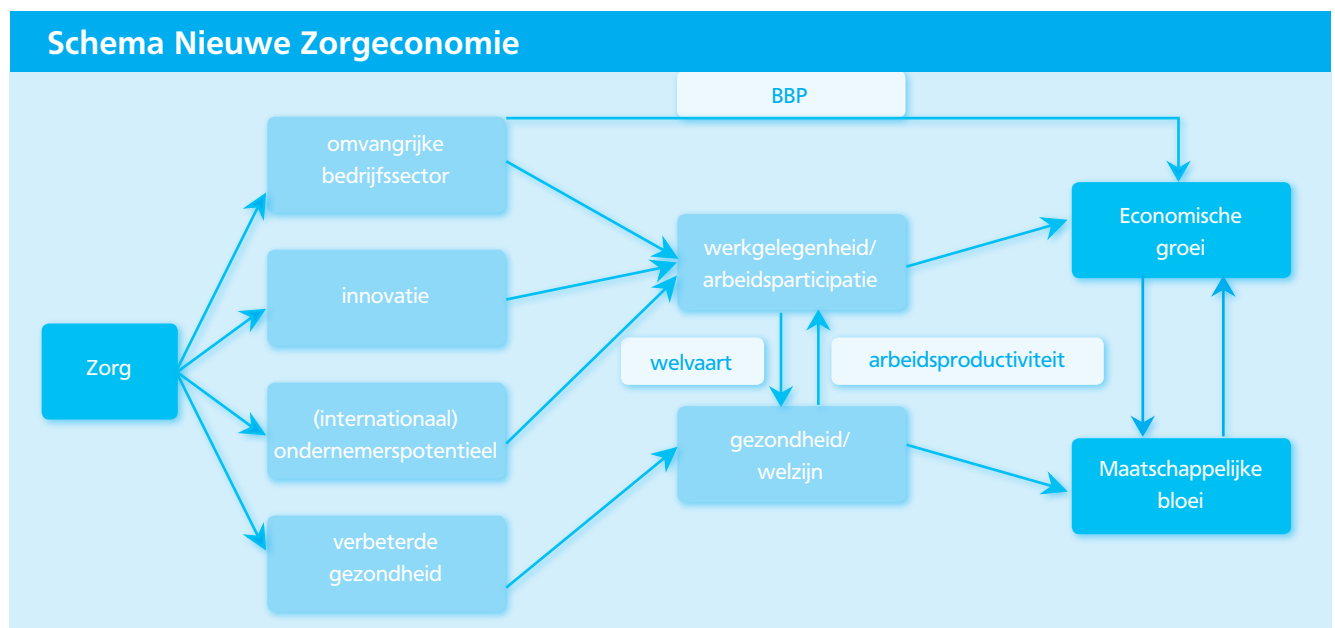
- de zorgsector als aandeel in het bruto binnenlands product (BBP).

>>> **Relatie gezondheid en economische groei.** Lange tijd is de relatie tussen gezondheid (*health*) en economische groei (*wealth*) buiten het aandachtsgebied van welvaartslanden geweest. Sinds 2001 staat de relatie tussen *health* en *wealth* ook op de agenda van de Wereldgezondheidsorganisatie (WHO) en de Europese Unie (EU). In het rapport 'The contribution of health to the economy in the European Union' (European Health & Consumer Protection DG, 2005)²⁾ onderstrepen deskundigen dat niet alleen ontwikkelingslanden, maar juist ook welvaartslanden kunnen profiteren van het inzicht dat gezondheid bijdraagt aan economische groei. Het investeren in gezondheid is een strategische optie om economische doelen te behalen.

>> RIVM verkenningen

Het RIVM heeft in haar Volksgezondheid Toekomst Verkenningen 2006 een praktische overzichtsparagraaf aan 'Gezondheid en zorg voor welvaart' gewijd.³⁾ Het RIVM concludeert onder meer dat:

- >> welvaart tot betere gezondheid leidt;
- >> bij verbetering van de volksgezondheid de welvaart stijgt;

>> het rendement van de gezondheidszorg groot is.

Daarbij worden als kanttekeningen geplaatst dat de aantoonbaarheid van bovenstaande conclusies afhankelijk is van onder meer de beschikbare groeirimte in het Nederlandse bestel. Hoe wordt over gezondheid, zorg en welvaart gedacht? Hoe ontwikkelt zich de Nederlandse economie en welvaart? Geven individuen en de maatschappij de voorkeur aan bestedingen aan gezondheidszorg? Tegen welke kosten kunnen die voorkeuren worden gerealiseerd (onder andere arbeidsproductiviteit, opwaartse druk van vergrijzing, uitgaven aan sociale zekerheid)? Deze vragen kunnen als potentiële onzekerheden voor de toekomst van de Nieuwe Zorg economie worden gezien.

>> Investeringsklimaat

Juist de laatste kanttekeningen van het RIVM in de vorige alinea werpen vandaag de dag een actuele vraag op: hoe zal de Nieuwe Zorg economie zich verder ontwikkelen in tijden van financiële crisis? In welke richting zal een veranderend investeringsklimaat de maatschappelijke waardering voor de *health-wealth* relatie doen veranderen? Wat gaat de overheid in de zorgsector doen?

De kredietcrisis in de wereld biedt meerdere opties waarlangs de Nieuwe Zorg economie zich kan gaan ontwikkelen. Hoe de krachten in de toekomst ook zullen lopen, binnen STG/Health Management Forum is de bewustwording vergroot voor een nieuw en voor velen aantrekkelijk nieuw paradigma in de zorgsector.

Voor meer informatie

kijk op www.stg.nl/nieuwezorg economie

Voetnoten:

1. Erasmus MC & RIVM (2007) Hoe gezond zijn de zorguitgaven? De kosten en opbrengsten van gezondheidszorg bij infectieziekten, kankers en hart- en vaatziekten
2. European Health & Consumer Protection DG (2005) The contribution of health to the economy in the European Union.
3. RIVM (2006) Zorg voor Gezondheid, VTV 2006 (paragraaf 3.6 Gezondheid en zorg voor welvaart, pag. 271-279)

TOEKOMSTSCENARIO 'DE NIEUWE ZORGECONOMIE'

Hoe draait de zorg economie over 7 jaar?

Stelt u zich eens voor, het jaar 2015. De reeds in 2008 zichtbare tekenen van een kentering in het denken over de economische waarde van de gezondheidszorg hebben een duidelijke vorm aangenomen. De Nieuwe Zorg economie is een maatschappelijk begrip en draait op volle toeren. Nieuwe verhoudingen, nieuwe markten en nieuwe mogelijkheden. Verbreed uw blik en verplaats uw gedachten naar het jaar 2015.

Zorg geeft rendement – voor het welzijn, de welvaart en de werkgelegenheid in ons land. Dat weet inmiddels iedereen. De zorgmarkt is een aantrekkelijke bedrijfssector die bloeit als nooit tevoren. Directe en indirecte spelers profiteren van de marges en (inter)nationale afzetmogelijkheden van de zorgmarkt. Wie een aantal jaren geleden heeft durven investeren, plukt hier nu de vruchten van. Dit geldt onder meer voor de Nederlandse zorgverlener die zich nadrukkelijk op de Europese en internationale innovatiemarkt hebben gepositioneerd.

Veel zorgtechnologische bedrijven zien Nederland als een interessante proeftuin voor technologische vernieuwingen. De combinatie van de aanwezigheid van hoogstaande kennis, een

gunstig bedrijfsklimaat en aanwezige infrastructuur en uitbreidingsruimte in de buiten-Randstedelijke gebieden, is van onderscheidende waarde. Nederlandse zorgverleners staan bekend om hun open en innovatieve houding en hun brede taal- en cultuurontwikkeling. Bovendien heeft de Nederlandse overheid een heldere en stimulerende kijk op innovatie en economische groei. Daarbij weet Nederland een juiste balans te behouden tussen haar private en publieke verworvenheden.

Doorbraak op vele fronten

– Grote ketens als Ahold en Vindex hebben voor betekenisvolle veranderingen gezorgd. Zorg en wellness zijn voor deze nieuwe, sterke partijen interessante productgroepen gebleken. Aanbod

en prijs van diverse zorgproducten zijn op verschillende doelgroepen (onder andere vitale ouderen en energieke jeugd) afgestemd.

Consumenten zijn anders over betaalbaarheid en verzekeraarbaarheid van zorg gaan denken. Oplopende premies en schandalen in de zorgverzekeringwereld waren hier tevens debet aan. Consumenten bepalen nu bewuster waarvoor ze zich willen verzekeren en wat ze uit eigen middelen betalen.

Het verplichte basispakket is verkleind tot acute, complexe en langdurige zorgverlening. De farmaceutische en hulpmiddelenindustrie is nieuwe wegen ingeslagen om haar afname te vergroten. De kennis en het opgebouwde relatiernetwerk van de industrie worden nu ook ingezet om preventieprogramma's (hart- en vaatziekten, diabetes, stoppen met roken) te ontwikkelen en werknemers gezond en productief te houden. Terugkijkend, is de snel ingezette dereguleringsoperatie 'Open Markt' van de overheid opmerkelijk geweest. In 2011 is het Budgettair Kader Zorg definitief geschrapt. Daarentegen is de BTW-heffing op zorggebruik opnieuw gedefinieerd.

Een consument heeft recht op informatie, vrije keuze en veiligheid. Commerciële inkooporganisaties en vergelijkingssites helpen de consument daarbij. Nationale en internationale mogelijkheden worden in kaart gebracht. Taal- en cultuurverschillen vormen al lang geen barrière meer om zorg elders af te nemen. Een groot Nederlands technisch bedrijf is met haar product Voice Cross marktleider van een taaloverstijgend communicatiesysteem. Dit heeft tot een hele nieuwe dynamiek in de internationale zorgmarkt geleid.

Investeer in gezondheid, is het motto dat overal klinkt. Iedereen is ervan overtuigd dat een goede gezondheid op allerlei niveaus profijt oplevert.

Veel zorgconsumenten kiezen uit eigen beweging voor een jaarlijkse medische en psychologische check-up. Preventie, wellness en life-coaching maken een belangrijk onderdeel uit van het dagelijks leven. De overal opduikende gezondheidsmarketing en de op maat gesneden persoonlijke servicecontracten met zorgverzekeraars en andere bedrijven stimuleren burgers om in een goede gezondheid en de beste zorg te investeren.

Grote partijen in de zorg (zorgverzekeraars, industrie) overwegen een sociaal waarborgfonds voor preventieve actie op te richten, opdat iedereen gelijke mogelijkheden heeft om preventief de gezondheid te bevorderen en hoge kosten op langere termijn te voorkomen.

>> In 2015 bepalen consumenten bewuster waarvoor ze zich willen verzekeren en wat ze uit eigen middelen betalen. <<

Sponsorcontracten en slimme marketingtechnieken hebben de financiële mogelijkheden van zorgaanbieders aanmerkelijk verruimd. Grote zorginstellingen en kleine praktijken verbinden hun naam aan het imago van grote banken, pensioenfondsen, verzekeraars en winkelketens. Het is een win-win situatie voor alle betrokkenen.

Werken in de zorgmarkt – De vraag naar zorg is sterk toegenomen. Zorgconsumenten uit heel de wereld kiezen voor Nederland vanwege haar vooraanstaande expertise en gedegen kwaliteitssystemen. De toestroom van nieuwe zorgklanten naar ons land is groot en stijgt elk jaar. Vaak worden de

geplande zorgbezoeken gecombineerd met een vakantie in ons land.

In tegenstelling tot andere bedrijfssectoren in Nederland, die door de loonconcurrentie zware klappen hebben moeten incasseren, is de zorg- en wellness-sector een aantrekkelijke sector om in te werken. Het goede imago, de mogelijkheid tot parttime werken en de heldere prestatiebeloningen lokken werknemers naar de sector. De hoge brandstofprijzen stimuleren werknemers om dichtbij huis werk te vinden.

In de zorg en wellness-sector zijn op stedelijk en regionaal niveau voldoende banen te vinden. Daarom kiezen ook leerlingen massaal voor een opleiding in de zorg. Personeel uit andere Europese landen helpt ons om de grote vraag naar het Nederlandse zorgaanbod op te vangen. De eerder genoemde Voice Cross is hierbij een praktisch hulpmiddel.

Arbeidsproductiviteit – De arbeidsproductiviteit in de zorg- en wellness-sector is toegenomen door verdergaande ontwikkelingen in de informatie- en communicatietechnologie. Virtuele dienstverlening, zelfhulpsites, domotica en robotisering nemen veel zorg uit handen van hulpverleners.

Ook voor werkgevers is de knop om. Ook zij maken zelf de keuzes op welke wijze zij in de gezondheid van hun werknemers investeren. De onderhandelingsruimte in collectieve contracten is vergroot en allianties met aan zorg- en wellnessgerelateerde bedrijven leveren een brede keuze in preventie- en behandelingsmogelijkheden.

Kortom – de Nieuwe Zorgeconomie vaart wel bij alle dynamiek. En de Nederlandse burger? Die kan zich nauwelijks nog voorstellen hoe de gezondheidszorg aan het begin van de 21e eeuw was gereguleerd. <<